

10e JAARGANG

NUMMER 4

APRIL 1974

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN
LIBRARY

DAAD
EN
GEDACHTTE

+++++
+ BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT +
+ HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF. +
+ BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF +
+ MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN +
+ HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER +
+ GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE- +
+ GRIP. +
+++++

van de ziele en de geest
niet te scheiden

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

V O O R   S O C I A A L   B E L E I D   G E E N   R U I M T E

"Economische doeleinden zijn belangrijker in deze maatschappij dan menselijke, sociale doeleinden. Het doel van de onderneming is zo rendabel en efficiënt mogelijk produkten maken en diensten verlenen. Sociale doelstellingen op zichzelf bestaan niet. Het sociale beleid is er op gericht te helpen bij het realiseren van lagere kosten, hogere winst en continuïteit. De onderneming is menselijk omdat het *e c o n o m i s c h* niet verantwoord is onmenselijk te zijn. Echt sociaal beleid houdt zich bezig met alle problemen rondom mens en arbeid om een zo menselijk mogelijke positie van de arbeider te bereiken en een bijdrage te leveren aan de sociale en culturele ontwikkeling van de samenleving. Voor een dergelijk sociaal beleid - niet afgeleid van andere gezichtspunten in de organisatie - is in onze kapitalistische samenleving géén ruimte."

Het bovenstaande heeft drs. J. Neervens gezegd in een inleiding op een studiedag van kaderleden van de Industriebond N.V.V. uit het district Gelderland. Onder zijn gehoor bevonden zich zowel bondsvoorzitter Arie Groenevelt als personeelsdirecteur D. Sorgdrager van ENKA-Glanzstoff.

Tegen het betoog van drs. Neervens kon natuurlijk niet veel worden ingebracht. Er kon, alleen wat uit worden geconcludeerd. Dit namelijk, dat ieder verzet van de arbeiders tegen hun werksituatie en tegen het loonsysteem waaraan ze onderworpen zijn, hen vroeg of laat in conflict brengt met de kapitalistische maatschappij in haar geheel. Maar die conclusie trokken natuurlijk noch de heer Sorgdrager, noch de heer Groenevelt. De laatste betoogde, dat een verantwoord sociaal beleid "niet wordt afgedwongen door deelneming aan de macht, maar door controle".

Wij ontlenen dit allemaal aan een verslag in WIK, het orgaan van de Industriebond (nummer van 20 februari 1974). Uit het verslag blijkt niet, wat de heer Groenevelt nu eigenlijk met "een verantwoord sociaal beleid" bedoelde. Bedoelde hij er het sociaal beleid mee, dat Neervens even tevoren "onmogelijk" had genoemd? Of bedoelde hij er het sociaal beleid mee, dat de onderneming - alweer volgens dezelfde drs. Neervens - voert om de produktiviteit op te voeren en hogere winsten te bereiken?

Als hij het eerste bedoelde, het échte, maar in het kapitalisme onmoge-

lijke sociale beleid, dan is het duidelijk, dat dit alleen maar kan worden afgedwongen, doordat de arbeiders de macht veroveren en dan is het even duidelijk, dat een controle op de kapitalistische onderneming (zonder machtsverovering door de arbeiders, want als die er zou zijn zouden de ondernemers er niet meer zijn en dus ook niet gecontroleerd behoeven te worden) op zijn best een doekje voor het bloeden, meer waarschijnlijk echter een blinddoek is.

Bedoelde Groenevelt echter niet het échte sociale beleid, maar het sociale beleid, zoals de onderneming dat voert terwille van zijn eigen ondernemingsbelang, dan rijst de vraag waarom een controle nodig is. Schrijft het belang van het bedrijf een dergelijk sociaal beleid dan tóch niet gebiedend voor?

Groenevelt zei in diezelfde kaderbijeenkomst ook: "Wachten op de ideale maatschappij is zinloos: die moet worden opgebouwd!" In tegenstelling met Groenevelt geloven wij in het geheel niet aan een ideale maatschappij. Wij zijn er slechts van overtuigd, dat een ándere maatschappij dan de huidige het gevolg zal zijn van de dagelijkse klassestrijd van de arbeiders.

Groenevelt wil geen klassenstrijd. Hij wil kennelijk "een ideale maatschappij opbouwen". En dat dan blijkbaar samen met een ENKA-directeur. Dat is niet slechts idealistisch, dat is doodgewoon naïef. En als Groenevelt zou willen beweren, dat wij hem een dergelijke bedoeling ten onrechte in de schoenen schuiven, dan stellen wij hem de vraag: wat deed dan die Sorgdrager, die ook nog lustig meediscussieerde, daar in die kaderbijeenkomst?

=====

"NIET OM DE POLITIEK

MAAR OM DE CENTEN"

We hebben er vaak genoeg op gewezen, dat de strijd van de arbeiders iets geheel anders is, dan de politieke idealisten denken. Niet terwille van bepaalde politieke opvattingen of idealen gaan arbeiders in strijd, maar op grond van hun klassepositie. Géén politiek doel streven zij na, doch de materiële verbetering van hun positie. Het is de verwisseling van deze klassenstrijd met hun eigen politieke actie, waardoor tal van voorhoedegroepen bij strijdende arbeiders hoe langer hoe meer hun neus stoten. Want hoe langer hoe minder laten strijdende arbeiders, geleid door een trefzeker klasseinstinct, zich door politieke leuzen of manoeuvres afleiden of van de wijs brengen. Twee jaar geleden beet een Lon-

dense havenarbeider een jonge Trotskist, die hem met gezwets over "de revolutie" lastig viel, toe, dat hij en zijn soortgenoten hem (de havenarbeider) "doodziek maakten" en dat hij niet stond te posten omdat hij "revolutie wilde maken", maar omdat hij klassenstrijd voerde.

Enige tijd geleden heeft zich tijdens de jongste mijnwerkersstaking die geschiedenis herhaald. Bij de postende mijnwerkers bij de Battersea-centrale kwam een Trotskistische groep "revolutionaire" pamfletten uitdelen. De stakingsposten toonden zich in het ideologische voer niet in het minst geïnteresseerd.

"Niets mee te maken", snauwde een van hen de Trotskisten toe. "We staken niet om de politiek, we staken om de centen". De brave Trotskisten hadden nog alsmaar niet begrepen, dat juist een dergelijke strijd om de centen, de strijd is,

die de kapitalistische orde in ge-
vaar brengt..... vooropgesteld na-

tuurlijk, dat het de arbeiders zélf
zijn die hem voeren.

=====

W A T   W I L   D A T   N U   E I G E N L I J K   Z E G G E N :
E E N   " C O N F L I C T S T R A T E G I E " ?

Begin maart heeft de voorzitter van het Nederlands Katholiek Vakverbond (NKV) in Enschede een rede uitgesproken over het onderwerp "Conflict en harmonie in de praktijk van de vakbeweging". De meest opmerkelijke, door diverse kranten geciteerde, passage daarin was deze, dat er bij de vakbeweging sprake is van "een verschuiving naar de conflictstrategie". Niet minder opmerkelijk dan de uitspraak zelf, was de wijze waarop een kort verslag van zijn toespraak door de kranten werd "gekopt". In "Het Parool" las men: "W. Spit (NKV): 'Strategie bonden meer op conflict gericht', in de "Nieuwe Rotterdamse Courant/Handelsblad" daarentegen: "Spit: strategie vakbeweging schuift naar conflictmodel". Naar onze overtuiging stemt de kop in "Het Parool" overeen met datgene wat de heer Spit gehoopt heeft, dat men uit zijn woorden zou willen distilleren, maar beantwoordt de kop in de NRC meer aan datgene, wat de heer Spit aan zijn hoorders heeft willen overbrengen en aan de werkelijke inhoud van wat hij heeft gezegd.

Dat lijkt uitermate tegenstrijdig. Bedoelen wij werkelijk, dat de heer Spit tot degenen die naar hem luisterden iets anders heeft willen zeggen dan hij door het krantenpubliek graag uit zijn woorden gelezen wilde hebben? Dat bedoelen wij inderdaad! En dat is bepaald minder zonderling dan het op het eerste gezicht schijnt, wanneer men zich er rekenschap van geeft voor wat voor soort van publiek de heer Spit zijn rede uitsprak. Hij bevond zich namelijk in een der gebouwen van de Twentse Technische Hogeschool en zij die naar hem luisterden waren hoogleraren, maar meerendeels studenten van deze hogere onderwijsinrichting. De laatsten ontvangen daar, zoals bekend mag worden verondersteld, géén technische opleiding, die hen - wanneer deze eenmaal voltooid is - tot geschoolde arbeiders stempelt, zoals dat bij lagere technische scholen het geval is. De heer Spit voerde het woord in een gezelschap, dat noch uit de arbeidersklasse afkomstig was, noch ooit tot de arbeidersklasse zal gaan behoren. Zijn gehoor bestond uit de managers van morgen, die, wanneer zij eenmaal als managers in het productieproces zullen zijn opgenomen, in die kwaliteit met de vakbeweging te maken zullen krijgen. Onder het krantenlezend publiek daarentegen bevindt zich in het algemeen een groot percentage arbeiders. In het algemeen zeggen wij. Het is waar voor kranten als "Het Parool" of "Het Nieuws van de Dag" die ook in arbeidersbuurten soms huis aan huis worden gelezen. Het is niet waar voor een blad als de NRC/Handelsblad, dat onder zijn lezers nauwelijks arbeiders heeft, maar een groter percentage managers en ondernemers dan welke andere Nederlandse krant ook. Tegen die achtergrond achten wij het (subtiele, maar in onze ogen hoogst belangrijke) verschil tussen de "kop" in de NRC en die in "Het Parool" bijvoorbeeld zeer opmerkelijk.

Is het onze bedoeling er op te wijzen, dat de heer Spit een rede heeft

gehouden, die voor tweeërlei uitleg vatbaar was? Het antwoord op die vraag is niet zo gemakkelijk te geven. De rede van de heer Spit was uiteraard op twee manieren uit te leggen, zoals alle dingen in de samenleving op twee manieren kunnen worden uitgelegd. Het ontstaan van de kapitaalwinst wordt door de arbeiders anders uitgelegd dan door de geleerde economen van het ondernemersdom; wat door parlementsleden als de democratie wordt aangeduid, noemen de arbeiders de politieke macht van de heersende klasse; wat scherpzinnige juristen als de rechten van de mens definiëren, beschouwen de arbeiders als de rechten van de bourgeoisie. Dat het jaarverslag van Philips (winststijging van f. 899 miljoen) door de aandeelhouders met ándere ogen wordt gelezen dan door de arbeiders (afgezien van het feit, dat de laatsten er natuurlijk alleen via de krant kennis van nemen!) is een vanzelfsprekendheid, waarop nauwelijks behoeft te worden gewezen. Vanzelfsprekend is het ook, dat stakende arbeiders over een onderkruiper anders denken dan een fabrieksdirecteur of een commissaris van politie. Dat de toekomstige managers in de aula van de Twentse TH de woorden van de heer Spit ánders verstaan dan de bij zijn centrale of bij andere centrales aangesloten arbeiders of door ongeorganiseerde arbeiders is derhalve nauwelijks het vermelden waard. Het is ons om iets anders te doen.

Waar het ons om gaat is niet, dat de heer Spit iets heeft gezegd, dat de technische studenten in Enschede en de arbeiders in het land verschillend interpreteren. Waar wij nadrukkelijk op willen wijzen is, dat zijn positie als topfunctionaris in de vakbeweging het meebracht, dat hij iets moest zeggen, dat er op gericht was dat de ene categorie het anders zou opvatten dan de andere. Als vakbondsbestuurder zag zich de heer Spit genoodzaakt om zijn woorden zó te kiezen, dat de toekomstige managers zouden begrijpen, dat hij, sprekende over "conflict en harmonie", óók met de term "conflict" toch in wezen "harmonie" bedoelde, de arbeiders daarentegen zich gemakkelijk zouden kunnen blindstaren op het woord "conflict" en de "harmonie" als iets "van gisteren" zouden kunnen opvatten.

Wie hieruit af zou leiden, dat wij de heer Spit ervan beschuldigen met een dubbele tong te hebben gesproken, vergist zich. Niet met dubbele tong sprak hij, maar met de tong van de vakbeweging, die nu eenmaal de dubbele eigenschap heeft een "vereniging" van arbeiders en tegelijkertijd een organisatie van de burgerlijke maatschappij te zijn, die als zodanig de belangen van het kapitaal dient onder de schijn van de belangen van de arbeiders te dienen, omdat zij alleen zolangzij deze schijn in stand weet te houden de kapitaalsbelangen dienen kán. De vakbeweging, zeggen wij, dient het kapitaal en wij voegen daaraan toe, dat zij het kapitaal het beste dient, indien zij er in slaagt (tegenover de arbeiders) de schijn te wekken van het tegendeel. Het is in dit licht, dat men de Enschedese rede van de heer Spit te beoordelen heeft.

Niets zou verkeerder zijn dan uit de woorden van de NKV-voorzitter te distilleren, dat de vakbeweging na tientallen van jaren van innige klassensamenwerking met het ondernemersdom, zo langzamerhand de strijdbijl weer eens zou willen opgraven. De vakbeweging kán dat niet eens, zelfs als zij het zou willen. Als verkoopcentrale van de waar arbeidskracht vormt de klassensamenwerking met het ondernemersdom en de regering haar wezenlijke taak. En omdat zij krachtens haar functie de strijdbijl niet kán opgraven, wil zij het ook niet, omdat het met het willen nu eenmaal zó gesteld is, dat dit door het kunnen aan banden wordt gelegd, die ook wanneer zij niet als knellend, ja zelfs wanneer zij in het geheel niet ervaren worden, niettemin tóch aan-

wezig zijn. Een vakbondsbestuurder, die in alle ernst zou menen, dat hij de "vrije keuze" heeft tussen een "radicale" en een "gematigde" strategie, is er zich niet van bewust hoezeer zijn eventuele keuze voor een "radicale" politiek door de wezenlijke belangen van zijn organisatie is bepaald, dus alles behalve zo "vrij" is als hij zich voorstelt. Wat zich in zijn bewustzijn als een keuze voor een radicaal beleid vóórdoet, is in werkelijkheid de uit de organisatiebelangen voortspuitende gebiedende noodzakelijkheid tot een versterking van de radicale schijn, die verre van het tegendeel der gematigdheid te wezen, daarvan slechts de aanvulling, het complement vormt. Niet voor het conflict kiest derhalve de vakbeweging, dat de tegenstelling tot de harmonie vormt, nee zij kiest - en moet kiezen - voor de schijn van het conflict, voor die soort harmonie, die niet het harmonie-model heeft, maar het conflict-model zonder echter daarmee op te houden harmonie te zijn.

Zoals wij al zeiden: de uit het wezen van de vakbeweging zelf voortspuitende onvrijheid van de keuze komt de vakbondsbestuurders zelf niet altijd tot bewustzijn, hetgeen voor een goede vervulling van hun taak en functie ook volstrekt niet nodig is. Nog veel minder uiteraard is dat het geval bij de vakbondsleden, aangezien de schijn nu eenmaal juist de bedoeling heeft, dat zij door de arbeiders voor de werkelijkheid gehouden wordt. Hoe meer dat het geval is en hoe meer ook de bestuurders zélf met een verkeerd bewustzijn werken, des te meer bestaat de kans, dat het aan de vakbeweging eigen schijnradicalisme in een werkelijk radicalisme (van de vakbondsleden) omslaat. In dat geval wordt het bestaan van de vakbeweging als zodanig bedreigd, moeten de bestuurders haastig retireren en ontstaat er een conflict tussen leden en bestuurders. De gang van zaken binnen de Industriebond NVV in Velsen-Noord en in IJmuiden is er een sprekend voorbeeld van.

We hebben hier niet het oog op het kleine conflict tussen de Industriebond en de z.g. groep-Bunte, dat in de kranten groot is uitgemeten, maar op het grote (want veel diepere en fundamenteeler) conflict tussen de Industriebond en het stakingskader uit het voorjaar van 1973, dat in de kranten in het geheel niet en uitsluitend in het weekblad "Vrij Nederland" één keer is aangeroerd. Zodra het schijnradicalisme, doordat de arbeiders in beweging komen, tot iets anders voert dan waarvoor het bedoeld is, is het hommeles binnen de vakbeweging. Maar dat is een gevaar waaraan de vakbeweging niet ontkomen kan. Want weliswaar heeft het conflict-model dat zij hanteert met 't échte conflict net zo weinig te maken, als modelvliegtuigbouw met échte vliegtuigbouw te maken heeft, weliswaar gaat het in beide gevallen om een spél, maar het is een spel, dat de vakbeweging spelen moet.

Dat het inderdaad om een spel gaat, om een conflict-model (zoals de NRC/Handelsblad terecht concludeerde), om niet meer dan een "strategie", die er uitsluitend op gericht is de leden tevreden te stellen en te behouden, maar er niet op gericht is, het ondernemerdom schade te berokkenen, dat komt uit de rede van Spit in Enschede ook duidelijk tevoorschijn. Hij was wel genoodzaakt het tevoorschijn te laten komen, omdat hij tenslotte voor de toekomstige managers sprak, ook al liet hij het dan ook weer niet zó duidelijk tevoorschijn komen, dat de "mythe" van de vakbond er onherroepelijk mee kon worden verstoord.

"Er is bij de vakbeweging een verschuiving naar de conflictstrategie", zei de heer Spit. Maar hij liet er in één adem op volgen, dat "de oude patronen niet helemaal aan de kant worden gezet". "De vakbeweging", aldus de heer Spit, "wil nog steeds constructief meewerken aan de vorming van het sociaal-economisch beleid. Of dat zo blijft, zal afhangen van de bereid-

heid bij werkgevers en regering om meer fundamentele gelijkheid in de maatschappij na te streven."

Hoe klinkt dat in de oren van de arbeiders? Als een dreigement aan het ondernemerdom. Hoe klinkt het in de oren van het ondernemerdom? Als een verzekering, dat de oude (harmonie) patronen in ieder geval niet zullen worden losgelaten!

"Ik vind", aldus de heer Spit, "het niet realistisch de conflictstrategie zover op te voeren, tot het totale systeem in elkaar stort..." Die woorden kunnen alleen maar betekenen, dat óók de heer Spit verduiveld goed weet, dat de strijd van de arbeiders naar de ondergang van het kapitalisme voert en dat hij die strijd niet wenst. Dat is voor iemand in zijn positie zeer begrijpelijk. De nadrukkelijke verzekering daarvan kan geen andere betekenis hebben dan de werkelijke functie van de vakbeweging nog eens nadrukkelijk te onderstrepen. Maar wat is de inhoud van zijn verklaring anders dan deze, dat het conflict waarmee gedreigd wordt geen werkelijk, geen écht conflict is? De strategie, die de heer Spit ontwikkelt, is niet de strategie van de strijd, maar die van het spiegelgevecht.

Wat daarachter steekt bleef in de rede van de heer Spit niet gans en al verborgen. Hij betoogde: "De Nederlandse vakbeweging houdt zich ook bezig met sociale verzekering, volksgezondheid, onderwijspolitiek en maatschappelijk welzijn. Die brede bemoeienis legt de strategie van de beweging aan banden. Communicatie en samenwerking met anderen, kenmerken van een harmonische strategie, zijn voorwaarden om blijvend invloed uit te oefenen. Maar dit kan ook inkapseling en verlies van contact met de achterban betekenen."

Verlies van contact met de achterban! Ziedaar wat door de heer Spit gevreesd wordt. Ziedaar de aap, die uit de Enschedese mouw komt. Dat is het wat achter die hele zogenaamde conflict-strategie steekt, die niks met de strategie van een conflict te maken heeft. Een streven naar meer fundamentele gelijkheid in de maatschappij? Quatsch! De vakbeweging verstaat daar een inkomensnivellering onder en doet net alsof het inkomen iets is, dat los van de produktie staat. Zolang de arbeider gedwongen is zijn arbeidskracht te verkopen, zolang er meerwaardeproduktie plaats heeft, zolang is de inkomensgelijkheid een hersenschim. Maar opheffing van de meerwaardeproduktie, opheffing van de loonarbeid, daar streeft de vakbeweging niet naar. Dat zou immers inderdaad de (ongewenste) ineenstorting van het systeem zijn.

Waar komt de zogenaamde conflict-strategie waarvan de heer Spit de mond vol heeft derhalve op neer? Op een strategie, die er op uit is om het conflict te vermijden, zowel het conflict met de leden, als het conflict met het kapitaal. Dat is inderdaad voor de vakbeweging de geboden strategie, de enige die de voorwaarden schept, waarbinnen zij kan functioneren. En natuurlijk moet bij een dergelijke strategie verbazend goed worden opgepast, dat de zaken niet uit de hand lopen. "Op pijnlijke manier hebben wij gemerkt", aldus de heer Spit, "dat een conflictstrategie zonder grondige voorbereiding, zonder goed intern overleg en zonder duidelijke afspraken niet met succes tot een einde is te brengen.

Dit kan alleen maar als volgt vertaald worden: "Wat wij met conflictstrategie bedoelen moet zo straf georganiseerd worden, dat er in geen geval een écht conflict uit voortkomt". Wat Spit bedoelt met het tot een goed einde brengen van zo'n strategie, is: een goed einde voor het kapitaal!

=====

A N A R C H I S T I S C H M A N I F E S T

Onder bovenstaande titel verscheen er een beschouwing in het Nijmeegs Universiteits Blad (N.U.B.) van 25 januari 1974. Eén onzer medewerkers reageerde daarop met een kritiek, dat is geplaatst in het N.U.B. van 23 februari j.l. We vinden de kritiek op bedoeld manifest belangrijk genoeg om er ook onze lezers kennis van te laten nemen.

Red. "Daad en Gedachte"

- o -

Met verwondering heb ik het "Anarchistisch Manifest" in het "N.U.B." van 25 januari j.l. gelezen, een manifest afkomstig van de afdeling Nijmegen van de federatie van Vrije Socialistten. Met verwondering, niet omdat ik ook maar enige sympathie zou hebben voor de KSB of de KEN 1), maar om bepaalde uitlatingen, die mij recht tegen de haren instrijken. Op één van die uitlatingen wil ik hier ingaan.

Het manifest valt de KSB aan, omdat die niet met sociaal-democratische groepen wil samenwerken. Hiermee speelt zij rechts in de kaart, zo zegt het manifest, dat eveneens aan de KSB verwijt, dat zij bepaalde leuzen tegen het kabinet-Den Uyl hanteert. Het manifest zegt dan:

"De KSB moet, vóór ze haar kreten lanceert, eerst eens uitlegen, op grond van welke analyse van de maatschappelijke en historische werkelijkheid zij tot haar conclusies komt en welke maatschappelijke methode ze bij het analyseren gebruikt."

Een vraag die wel terzake is, want ik ben het volledig met het manifest eens, dat de KSB slechts kreten lanceert. Ik ben het echter niet met het manifest eens, dat de sociaal-democratie géén rechtse organisatie zou zijn en vraag op mijn beurt aan de Nijmeegse libertairen: op grond van welke analyse van de maatschappelijke en historische werkelijkheid komen jullie tot de conclusie, dat de sociaal-democratie een linkse stroming is en welke wetenschappelijke methode gebruiken jullie bij het analyseren?

Wanneer je uitgaat van de historische en maatschappelijke werkelijkheid, dan moet je oordeel dus daarop gebaseerd zijn. Om dus de sociaal-democratie te beoordelen zullen we moeten nagaan, hoe zij in de loop der jaren heeft gehandeld. We kunnen natuurlijk niet afgaan op wat zij van zichzelf beweert. In ons particuliere leven beoordelen we anderen ook niet naar hetgeen ze van zichzelf beweren, maar laten we ons oordeel afhangen van hun handelingen. En waarom zouden we bij het beoordelen van ideologische groeperingen en partijen deze methode niet hanteren?

Welnu, laten we ons nu dan eens verdiepen in het handelen der sociaal-democratie. Reeds op het eerste congres van de Tweede Internationale (dus het congres van de internationale sociaal-democratie) in 1889 te Parijs, nam het congres het standpunt in van de landsverdediging. "De nationale veiligheid" moest verzekerd zijn. Doch reeds jaren daarvoor, in 1870, toen de

---

1) De KSB is de Kommunistische Studenten Bond, deel uitmakend van de KEN, de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland, een maoïstische groep.

Frans-Duitse oorlog uitbrak, zocht de ene vleugel (onder Bebel en Liebknecht) haar kracht in de Rijksdag door zich afzijdig te houden. De andere vleugel (de zogenaamde Lassallianen) schaarde zich echter geheel aan de zijde van het Duitse kapitaal en sprak zich uit vóór de oorlog tegen de "erfvijand". In de oorlog van 1914-1918 ging de sociaal-democratie vooraan in de oorlog en het was diezelfde sociaal-democratie, die het felst stelling nam tegenover de arbeiders toen die in opstand kwamen. Het was de sociaal-democraat Noske, die verklaarde wel "de bloedhond" te willen zijn tegenover de opstandige arbeiders. Was die sociaal-democratie ook niet verantwoordelijk voor de moord op Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht? Nog altijd zijn de sociaal-democraten in Duitsland boos op Rosa Luxemburg, omdat zij die beweging eens "een stinkend lijk" noemde. Het waren ook de sociaal-democraten, die in samenwerking met de onafhankelijken, de bolsjewiki en de Reichswehr de Roer-opstand van maart/april 1920 de nek omdraaiden. Duizenden arbeiders werden er het slachtoffer van. Tekenend is wat diezelfde sociaal-democraten in juli 1932 over de Roer-opstand in een verkiezingsmanifest schreven: "Herinnert u", zo heet het daar:

"Herinnert u nog aan de tijd van 12 jaar geleden. Toen werd Severing in dat donkere uur tot staatskommissaris van het Roergebied benoemd, waar alles er op of er onder ging. Met weergalozе handigheid werd hij meester in een situatie, die vele anderen als verloren beschouwden. Toentertijd waren de grote heren van de industrie vol bewondering en dankbaarheid voor Severing."

Jawel, de grote heren der industrie waren vol bewondering en dankbaarheid voor Carl Severing, want hij had het Duitse kapitalisme van de ondergang gered en daarmee had de sociaal-democratie tevens het bed opgemaakt voor het nationaal-socialisme.

Maar, zullen mijn Nijmeegse libertaire vrienden tegenwerpen, wanneer wij tegen het Griekse kolonelsbewind zijn en de sociaal-democraten ook, waarom zouden we dan op zo'n deelgebied niet met hen samenwerken? Is de Nederlandse sociaal-democratie zo tegen het Griekse kolonelsbewind? Wat doet het kabinet-Den Uyl daar dan wel aan? En waarom erkent dat kabinet niet Guinee-Bissau? Omdat al het Nato-gedoe toch eigenlijk veel belangrijker voor hen is dan de moord op Griekse arbeiders, dan de moord op Afrikaanse onafhankelijkheidsstrijders door het Portugese kolonialisme. En was het niet de sociaal-democraat Ivo Samkalden, die als minister van justitie Portugese deserteurs uitleverde aan de Portugese geheime politie? En moeten we met zulke mensen optrekken tegen het Griekse kolonelsbewind? Voorts mag het toch al algemeen bekend worden verondersteld, dat de Griekse kolonels aan het bewind zijn gekomen met medewerking van de Amerikaanse CIA. En wie betuigen steeds de grootste aanhankelijkheid jegens de Verenigde Staten? Juist, de sociaal-democraten.

Ook hier in Nederland hebben de sociaal-democraten hun geschiedenis met bloed geschreven. Het was een sociaal-democratisch gemeentebestuur, dat in Amsterdam tijdens het aardappeloproer in juni 1917 door politie en militairen op hongerende arbeiders liet schieten. Het waren ook de sociaal-democraten, die in de jaren na de Tweede Wereldoorlog de lonen door middel van een loonstop laag hielden en zo de winsten der groot-ondernemers veilig stelden. Hebben zij niet mede de verantwoordelijkheid op zich genomen voor twee politionele acties in Indonesië? Zijn zij niet mede verantwoordelijk voor het platbranden van de kampongs en alle andere misdaden, die daar zijn be-

dreven?

Dát is de maatschappelijke en historische werkelijkheid waarop ik mijn conclusies baseer en waaraan mijn Nijmeegse libertaire vrienden volledig voorbijgaan.

Als men dan toch al van "links" en "rechts" wil spreken, dan is alles wat streeft naar eigen partijmacht rechts. Wie daar dus allemaal onder vallen mogen de Nijmeegse libertairen nu zelf bepalen. Maar één ding staat voor mij wel vast: als de Griekse arbeiders door middel van eigen zelfstandige strijd het kolonelsbewind aldaar zouden bedreigen, als daar ook maar enige sprake zou zijn van eigen zelfstandige arbeidersmacht, dan zouden ze de sociaal-democraten niet naast zich, maar als de felste bestrijders tegenover zich vinden. En dit geldt natuurlijk voor alle andere partijen, die allemaal streven naar eigen partijmacht en de zelfstandige arbeidersmacht dus wel moeten zien als een bedreiging van hun partij.

De sociaal-democratie is en was altijd een burgerlijke stroming, die zich altijd een steunpilaar van de burgerlijke, de kapitalistische maatschappij heeft betoond. Vele voorbeelden heb ik hier aangehaald om dat met feiten te staven. Deze voorbeelden zouden nog met vele aan te vullen zijn. De Nijmeegse libertairen moeten nu maar eens met voorbeelden en feiten komen, die aantonen, dat de sociaal-democratie toch echt wel een "linkse" beweging is. Die aantonen, dat de sociaal-democratie op beslissende momenten wel naast de arbeiders en tegenover het kapitalisme stond. Het zal ze niet lukken.

J.M.

=====

O V E R   B U E N A V E N T U R A   D U R R U T I

Mannen en vrouwen die, kort of lang, door hun handelingen op het historisch toneel de aandacht trekken, zijn bijna altijd de verpersoonlijking van een bepaalde klasse of een sociale groep. Generaal Bonaparte, die de legers der Franse revolutie aanvoerde, was zélf's nog als keizer Napoleon de representant van de aan de macht gekomen bourgeoisie, die niet slechts op de slagvelden het feodale Europa met de burgerlijke artillerie ten val bracht, maar die bovendien de zegepraal van de derde stand deed vastleggen in de naar hem genoemde wetgeving. Hugo de Groot, het meest bekend doordat hij in een boekenkist uit het slot Loevesteyn wist te ontsnappen, was toen hij zijn verhandelingen over het recht op buit en de vrije zee schreef, niets anders dan de spreekbuis van de machtige kooplieden der Verenigde Nederlandse Republiek. De 14e eeuwse klerk Philips van Leiden schreef een felle kritiek op het feodale leenstelsel ten behoeve van de vroeg-burgerlijke Kabeljauwse partij, die tegen de Hoekse edelen streed. De als voorloper van de kerkhervorming te boek staande Thomas Münzer was in de 16e eeuw de vertegenwoordiger van de onderdrukte boeren. Deze enkele voorbeelden kunnen met vele anderen uit alle tijden en landen worden vermeerderd.

De man waaraan wij hier aandacht willen schenken heeft géén geschriften nagelaten en zelfs geen eigendommen. Hij behoorde tot een klasse waarvan de leden meestal het slachtoffer der zogenaamde geschiedenis zijn zonder dat zij in de boeken worden vermeld. Dat hij in de herinnering is blijven

voortleven, dat zijn naam daarenboven tot een bepaald symbool is geworden, is het gevolg van een zéér speciale omstandigheid: hij werd - méér dan wie anders - de personificatie van de p r o l e t a r i s c h e krachten en tendenzen in de Spaanse revolutie, zoals een kleine anderhalve eeuw vóór hem Grachus Babeuf de personificatie werd van de proletarische tendenzen in de grote Franse revolutie. Wij bedoelen: B u e n a v e n t u r a D u r r u t i .

De aanleiding om over hem te schrijven is de recente verschijning van twee boeken, waarvan er één in het bijzonder aan zijn persoon gewijd is, het andere zijdelings op hem betrekking heeft. Het eerstbedoelde werk werd geschreven door de Duitse auteur Hans Magnus Enzensberger en het beleefde ook een Nederlandse vertaling. Het heet "De korte zomer van de anarchie" en telt ruim 300 bladzijden. Het andere, veel kleiner van omvang en meer een boekje, is de Duitse vertaling van een al in de 30-er jaren verschenen geschrift van twee Franse auteurs, het echtpaar André en Doris Prudhommeaux over de volksbewapening in het revolutionaire Catalonië in 1936 en '37 1). Beide uitgaven houden wij voor buitengewoon belangrijk.

Om hun betekenis duidelijk te maken moeten wij, alvorens op hun inhoud nader in te gaan, er aan herinneren, dat de toepassing van het geweld, waarvan sprake is in een bepaalde sociale omwenteling, nimmer een willekeurige toepassing is. De vormen van het geweld hangen ten nauwste samen met de maatschappijvormen die op elkaar botsen. De burgerlijke revolutie tegen de feodaliteit of het absolutisme verschilt ook in dit opzicht hemelsbreed van de proletarische revolutie tegen de burgerlijke samenleving. De burgerlijke revolutie - het 18e eeuwse Frankrijk is het klassieke voorbeeld - ontwikkelde de staande legers, bijeengehouden door de militaire discipline, die op haar beurt weer de afspiegeling was van de burgerlijke orde in het algemeen. Die burgerlijke vorm van het geweld is voor het proletarische verzet tegen de bourgeoisie ten enenmale ongeschikt. Ten eerste omdat opstandige arbeiders, zodra zij pogen de burgerlijke krijgskunst te beoefenen, aan den lijve beseffen, dat op dit terrein hun burgerlijke klassevijanden méér mogelijkheden bezitten en veruit superieur zijn. De tweede reden, waarom de proletarische strijd niet de burgerlijke geweldsvorm aan kan nemen is deze, dat de burgerlijk-militaire discipline die er de voorwaarde van vormt, strijdig is met het proletarische verzet zélf, dat er juist op gericht is de burgerlijke discipline in het algemeen te doorbreken en op te heffen.

Men lette, voor een goed begrip, op wat er gebeurd is in de Russische revolutie van 1917. Dat was een burgerlijke omwenteling, die tengevolge van zeer bijzondere klassenverhoudingen, niet door de Russische bourgeoisie, maar door de Russische arbeiders en boeren werd voltrokken. Toen die zich verhieven tegen het Tsarisme, schiepen zij de voor hun beider klassen typische vormen van geweld. Wat men zich zag ontwikkelen was de partisanenoorlog, waarop de witte Russische generaals als Koltschak en Denikin géén passend antwoord wisten. Naarmate echter het wezenlijk burgerlijk karakter der Russische omwenteling zich duidelijker aftekende werd het óók hoe langer hoe duidelijker, dat de partisanenoorlog als strijdvorm niet paste bij het ka-

-
- 1) Hans Magnus Enzensberger, "De korte zomer van de anarchie", A.W. Bruna & Zoon, Utrecht/Antwerpen 1973, 303 blz., f 18,75.
A. und D. Prudhommeaux, "Bewaffnung des Volkes, Aufbau, Organisation und Kämpfe der Volksmiliz im spanischen Bürgerkrieg", Karin Kramer Verlag, Berlin 1973, 60 blz., DM 5.-.

rakter van de op het staatskapitalisme afstevende Russische revolutie zélf. Trotzki stampte een "rood" l e g e r uit de grond, voerde de groetplicht in, herstelde de discipline. Heel zijn beleid als volkscommissaris van oorlogvoering was er het symptoom van, dat het met de proletarische tendenzen in de Russische revolutie was afgelopen.

De Spaanse revolutie van de jaren dertig vertoonde in menig opzicht soortgelijke trekken als de Russische. Waartegen zij zich keerde waren maatschappelijke verhoudingen, die weinig met het moderne kapitalisme te maken hadden, des te meer echter met 't "ancien régime" 2). Precies als in Rusland in 1917 was ook in Spanje de bourgeoisie - met uitzondering dan van Catalonië - uitermate zwak en nauwelijks genegen of in staat haar eigen omwenteling te volvoeren. Net als in Rusland waren in Spanje de arbeiders de drijvende kracht. Hoe groot de verschillen tussen Rusland en Spanje ook mochten zijn, ook bij de Spaanse revolutie traden duidelijk de burgerlijke én de proletarische tendens naast elkander op. Dat naast elkaar bestaan van die twee tendenzen leidde ook in Spanje tot twee totaal verschillende vormen van revolutionaire oorlogvoering en van geweld.

Er ontstond in Spanje, toen de in 1931 begonnen revolutie in 1936 in haar derde en beslissende fase trad (van de tweede fase was in 1934 sprake, maar voor ons doel is het niet nodig daarop in te gaan) een arbeidersmilitie, die werd samengesteld uit de werkers in de bedrijven. Zij had niet het karakter van een militaire organisatie in de strikte zin. Want zij koos haar eigen aanvoerders, werd "van onder op" opgebouwd, had federalistische trekken, kenmerkte zich door wat men "arbeidersdemocratie" zou kunnen noemen, door het ontbreken van de klassieke militaire tucht en verschilde in alle opzichten van een regulaire armee. Toen in Spanje de burgerlijke tendenzen der revolutie zich begonnen door te zetten - er was al sprake van toen de derde fase der revolutie nog maar enkele maanden oud was - werd ook daar de roep om een geregeld leger en een militaire organisatie naar burgerlijk model hoe langer hoe luider. Alle partij-organisaties, dat wil zeggen de Spaanse bolsjewieken, de Spaanse sociaal-democraten, de Catalaanse liberalen van het slag Companys, de Trotskistische P.O.U.M., maar niet minder de anarcho-syndicalistische organisaties als CNT en FAI, hieven de leuze aan van het eenheidscommando. De argumenten daarvoor leken als twee druppels water op die welke destijds in Rusland waren aangevoerd.

De C.N.T. verklaarde:

"Uit het bestaan van een gedisciplineerd vijandelijk leger onder eenheidscommando volgt voor ons dwingend de eis, tegenover dit leger een gedisciplineerde militia te stellen, die niet discussieert, doch aan een eenheidscommando gehoorzaamt... Niemand heeft aan het front te discussieren. Eenheidscommando en gedisciplineerde militia!" 3).

Datgene waarvoor op deze wijze gepleit werd stuitte op fel en heftig

---

2) Ancien régime: letterlijk "het oude stelsel". De term wordt in de praktijk niet willekeurig gebruikt, maar er wordt praktisch altijd de toestand in Frankrijk vóór de grote revolutie van 1789 mee bedoeld.

3) "Die Soziale Revolution", Frontzeitung der CNT-FAI, nr. 5/6. De krant verscheen tijdens de Spaanse burgeroorlog ook in de Duitse taal. Het bewuste nummer is in ons bezit.

verzet van de kant van de met groot succes tegen Franco opererende arbeidersmilities zelf. Van die milities - er waren er verscheidene - was die onder aanvoering van Buenaventure Durruti de bekendste en de succesvolste. Durruti is dáárom de verpersoonlijking van 't proletarische verzet in Spanje geworden, omdat zijn naam onverbrekkelijk verbonden raakte met het (proletarische) militiesysteem. Alles wat in Spanje ook maar enigszins het karakter droeg van arbeidersmacht, arbeidersdemocratie, proletarische organisatievormen, zelfstandig klasse-optreden, enz. enz., werd met de naam van Durruti onverbrekkelijk verbonden. De strijd over de vraag: geregeld leger of arbeidersmilitie? werd min of meer gevoerd rond zijn persoon. Omdat hij nog bij zijn leven al tot zoiets als een legendarische figuur geworden was, ontzagen ook de vóórstanders van een eenheidscommando en een regulaire armee zich volstrekt niet om uitgerekend hém als hun getuige aan te voeren. De anarchistische krant "Solidaridad Obrera" schreef:

"In de oorlog triomferen altijd discipline, orde en methode. Durruti, de honderdprocentige anarchist en anti-militarist, was de eerste schepper en verwekker van een nieuwe militaire discipline, die de Iberische revolutie nodig heeft" 4).

Het voorbeeld bewees niets! Durruti had inderdaad een n i e u w e , een p r o l e t a r i s c h e discipline ingevoerd, die het volstrekte tegendeel was van de o u d e discipline, die men, met een volstrekt ongerechtvaardigd beroep op hém, wilde verwezenlijken. Dát het om iets totaal anders ging dan Durruti voorstond en in praktijk had gebracht wordt wel het allerduidelijkst geïllustreerd door het feit, dat als voorwaarde voor het eenheidscommando en de militarisering, de milities van het type van de "Colonne Durruti" moesten worden opgeheven. Mariono Vázquez, de secretaris van het nationale comité van de C.N.T. verklaarde in een interview met de anarchistische krant "Nosotros":

"Onze colonnes zullen als zodanig verdwijnen en het is noodzakelijk dat zij verdwijnen" 5).

Maar Vázquez verzekerde ook:

"Wij zullen nooit een wedergeboorte van de oude militaire privileges dulden" 6).

Zijn verzekering ten spijt: juist de wedergeboorte der oude militaire privileges was hetgeen men in Spanje aanschouwde. De werkelijke gevolgen ervan werden door de Spaanse Trotskist Munis - die blijkbaar niet volledig in de voetstappen van zijn leermeester Trotski was getreden - in een interview met het Franse Trotskistische blad "Lutte ouvrière" scherp getekend. Hij verklaarde:

"De werkelijke oorzaak van de nederlaag kan slechts in de politiek van het regeringsblok van het Volksfront worden gevonden... Op militair gebied heeft deze politiek... slechts een discipline

-
- 4) Wij citeren "Solidaridad Obrera" uit "Die Soziale Revolution", Frontzeitung der CNT-FAI, nr. 11.
  - 5) "Die Soziale Revolution", enz. nr. 5/6, artikel: "Voor het eenheidscommando".
  - 6) Idem.

in de burgerlijke betekenis van het woord kunnen scheppen, een mechanische en remmende discipline, die de soldaten noch organisatie, noch technische bekwaamheid, noch de solidariteit van een burgerlijk leger verschafte. De concrete resultaten hiervan waren de monopolisering van alle commandoposten in handen van lieden van allerlei slag, die omhoog gekomen waren zonder dat zij militaire bekwaamheid bezaten. Er ontstond een discipline, die slechts tegen de soldaten uitgeoefend werd om de voorrechten van deze lieden in stand te houden. Dit, terwijl de werkelijke proletariër die de ervaring van de oorlog had opgedaan en militaire bekwaamheid had verworven, eenvoudig soldaat bleef of op lagere posten werd aangesteld. De soldaten hadden het gevoel, dat de organisatie van het beroemde volksleger slechts werd doorgevoerd om de privileges van de omhoog gekomen parvenu's en de militaire kaste veilig te stellen en elke politieke beweging in de basis te remmen. In de beslissende en gevaarlijke ogenblikken leidde deze organisatie onvermijdelijk tot de vlucht van het commando of tot zijn overlopen naar de vijand, tot de catastrofe onder de troepen" 7).

Om nu terug te keren tot de beide geschriften die ons hier interesseren: het kleinere werkje, dat van het echtpaar Prudhommeaux dus, brengt alerhand materiaal, dat op de kwestie van de organisatie van het revolutionaire geweld in de Spaanse burgeroorlog nog eens een helder licht werpt. De tegenstelling tussen de burgerlijke vorm van discipline en die welke in de Colonne Durruti heerste, staat daarbij centraal. Het omvangrijke werk van Enzensberger, dat men een soort van documentaire zou kunnen noemen, toont overtuigend aan, hoezeer Buenaventura Durruti een exponent van de Spaanse arbeidersklasse is geweest. Wie de twee geschriften na elkaar leest twijfelt niet meer aan de samenhang tussen het optreden ener bepaalde klasse en een bepaalde organisatievorm van het geweld, waarop wij in de aanvang de nadruk hebben gelegd. Hij constateert hoe het persoonlijke karakter van Durruti in ieder opzicht bepaald werd door de omstandigheid, dat hij als zoon van een Spaanse arbeider opgroeide temidden der Spaanse arbeidersklasse.

Uit het geschrift van de Prudhommeaux' brengen we hier enkele citaten, die volledig voor zichzelf spreken en die voldoende zijn om zowel het karakter van het boekje als ons betoog te illustreren:
blz. 42 (uit de CNT-FAI-krant "Frente Libertario"):

"In de kringen waar hoge politiek wordt gemaakt is men daarmee bezig, de milities in een geregeld leger te veranderen. Wij kunnen over die pogingen, die achter onze rug ondernomen worden, niet het stilzwijgen bewaren... De milities om te vormen tot een leger, betekent, dat men wil dat de Spanjaarden terugkeren tot de toestanden van voorheen... Wat wij vóór deze sociale oorlog geroepen hebben, dat roepen wij nu opnieuw: 'Weg met de ketenen!' Het leger is het symbool van de tyrannie. Weg met het leger!"

blz. 44 (uit een interview met Durruti):

"De beslissing van de regering (inzake het eenheidscommando

---

7) Wij citeren "La lutte ouvrière" uit een onuitgegeven manuscript over de Spaanse revolutie.

en het geregelde leger - D & G) heeft een betreurenswaardig effect teweeggebracht. Er schijnt bij haar een volstrekt gebrek aan werkelijkheidszin te bestaan. Er heerst een complete tegenstelling tussen het denken daar en de geest van de milities. Wij zijn erg tolerant, maar wij zijn er zeker van, dat een van de twee denkwijzen moet verdwijnen.

- Geloof je niet, dat het militarisme zich zal versterken en tot een gevaar voor de revolutie zal worden, als de oorlog nog lang duurt?

- Ongetwijfeld! En juist daarom moeten wij deze oorlog zo snel mogelijk winnen!"

Durruti vergiste zich in één opzicht. Inzake het eenheidscommando en het staande leger zag hij scherp. Maar hij had ongelijk de regering van de Spaanse republiek gebrek aan werkelijkheidszin te verwijten. Integendeel, de regering (van de uit 't Spaanse vakverbond stammende sociaaldemocraat Largo Caballero) had voor de werkelijkheid juist een bijzonder scherp oog, althans voor één kant van de werkelijkheid: zij beseftte volledig dat de principes volgens welke de arbeidersmilities waren opgebouwd strijdig waren met haar eigen beginselen en met die van de samenleving waarvan zij als regering de exponent was.

De tegenstelling tussen de twee denkwijzen - die van de arbeidersmilities en die van de regering - komt ook uit het boek van Enzensberger klaar naar voren. De schrijver zelf heeft dat boek een "roman" genoemd. Hij heeft daarmee willen aanduiden, dat het hem onmogelijk is geweest om een volledige en betrouwbare, in alle opzichten verantwoorde biografie van Durruti te componeren, bij gebrek aan voldoende materiaal. Hij heeft, volkomen terecht, bij de lezer geen valse indruk willen wekken. Maar het woord "roman" is volgens onze mening verkeerd gekozen; daarom hebben wij in het gebin van dit opstel van "een documentaire" gesproken. Enzensberger heeft "getuigenissen" verzameld: schriftelijke mededelingen, maar ook mondelinge. Hij heeft zo uitgebreid mogelijk datgene wat er in de historische en politieke literatuur over Durruti vermeld is, nageplozen, hij heeft bovendien een groot aantal nog levende personen geïnterviewd, die Durruti gekend hebben of die samen met hem in de Spaanse revolutie hebben gevochten. Onder die geïnterviewden bevonden zich o.a. ook Durruti's weduwe en zijn dochter en voorts, naast vele geestverwanten ook tal van andersdenkenden binnen het vroegere zogenaamde "republikeinse kamp".

Als men ons zou vragen, waarom wij van het zogenaamde "republikeinse kamp" (tussen aanhalingstekens) spreken, dan is ons antwoord, dat deze, destijds algemeen gangbare benaming, een uiterst vage term is, die de werkelijkheid van de klassentegenstellingen versluiert. Het boek van Enzensberger - of liever gezegd: het materiaal, dat door hem gepresenteerd wordt - licht vele sluiers op. Er blijkt niet alleen uit, hoe oneindig ver de arbeider Durruti heeft afgestaan van burgerlijke republikeinse lieden als Caballero of Negrin, er blijkt óók uit, hoe ver hij heeft afgestaan van anarcho-syndicalistische "politici" als Federica Montseny of Juan García Oliver, die er als de dood voor waren om binnen dat "republikeinse kamp" de klassentegenstellingen tot uitdrukking te brengen, die als ministers in de burgerlijk-republikeinse regering zitting hadden genomen en die meenden met een politiek van klasse-verzoening de zege op Franco te kunnen behalen.

Waarom heeft Enzensberger zijn documentaire "De korte zomer van de

anarchie" genoemd? Blijkbaar omdat hij van mening is, dat het anarcho-syndicalisme in de derde fase van de Spaanse revolutie, die op 19 juli 1936 begon, zijn stempel het sterkst op de gebeurtenissen heeft gedrukt gedurende de weinige maanden (in totaal niet meer dan vier) dat daarna Durruti nog heeft geleefd. Met die visie corresponderen twee in zijn boek gepubliceerde getuigenverklaringen:

blz. 169 (mededeling van Martínez Fraile):

"Nauwelijks was Durruti dood of de belangrijkste aanvoeders van het Spaanse anarchisme verdwenen uit Madrid. Het politieke klimaat veranderde op slag. Veel anarchisten werden plotseling achtervolgd, overbodig om te zeggen door wie: door de communisten. Het was in die nachten gevaarlijker om in de straten van Madrid een lidmaatschapskaart van de CNT-FAI op zak te hebben dan die van een extreem rechtse partij."

blz. 287 (verklaring van Federica Montseny):

"Voor veel mensen betekent Durruti's dood het einde van hun hoop. Zolang de mensen geloofden vchten ze voor de revolutie en was hun moreel goed. Toen ze zagen dat het er alleen maar om ging om de oorlog te winnen en dat al het andere bij het oude zou blijven was het daarmee gedaan. De hoop op een nieuwe samenleving zagen velen in Durruti belichaamd. De dood van Durruti was verschrikkelijk; want hij viel samen met het eind van de revolutionaire stemming in de fabrieken en in de collectieven op het platteland".

De ongetwijfeld belangwekkende getuigenverklaringen latende voor wat ze zijn, willen wij tegenover de zienswijze van Enzensberger een andere stellen. Voor ons is Durruti bepaald niet de typische representant van het Spaanse anarchisme. Of hij zichzelf wél als zodanig heeft beschouwd is daarbij voor ons onbelangrijk. Een feit is het, dat hij herhaaldelijk met de CNT-FAI overhoop heeft gelegen en dat de CNT-FAI een politiek heeft gevoerd, die allerminst de uitdrukking was van de proletarische klassebelangen. Wat naar de schijn "de korte zomer van de anarchie" geweest is - om met de woorden van Enzensberger te spreken - dat is in werkelijkheid de korte periode, waarin de proletarische trekken van de Spaanse revolutie nog zichtbaar waren. Die periode eindigt ongeveer op hetzelfde moment dat Durruti - door een ongeluk 8) - de dood vindt. Zij eindigt natuurlijk niet dóór Durruti's dood. Alle krachten die in Spanje een proletarische ontwikkeling van de revolutie zochten tegen te gaan waren reeds bij Durruti's leven volop aan het werk. Hij zelf heeft ze kunnen waarnemen en heeft er tegenop moeten roeien. Zijn onverwachte dood heeft hem behoed voor het lot dat ándere werkelijke proletarische strijders in Spanje hebben moeten ondergaan lang voor Franco de zege had behaald: een kogel uit de geweerlopen der bolsjewistische executiepelotons.

Het is natuurlijk juist, dat na Durruti's dood het politieke klimaat veranderde en dat veel anarchisten werden vervolgd. Véél, maar bepaald niet alle en bepaald ook niet anarchisten alléén. De vervolgingen strekten zich óók uit tot de leden van de P.D.U.M. Wat Durruti en wat andere vervolgd werden van hun vervolgers onderscheidde, dat was volgens ons niet het één of andere -isme, niet ideologische opvatting of een politiek ideaal. Nee,

de scheiding voltrok zich volgens de klassetegenstellingen en het ging erbij niet om een theoretische, maar om een praktische zaak.

Juist op het punt ook van het revolutionaire geweld, van de oorlogvoering traden de p r a k t i s c h e verschillen in volle scherpste op de voorgrond. Toen de aan het front bij Zaragossa zo succesvol opererende Mili-ciano's van de Colonne Durruti in Madrid zouden vechten in het gareel van een naar traditioneel voorbeeld gerecruteerd en geoefend leger, toen kwam er in totaal niets van terecht:

blz. 158 (mededeling van Martínéz Fraile):

"In militair opzicht was het allemaal een catastrofe. Een colonne met zo'n mentaliteit kon in Madrid niets doen. Het ontbrak haar gewoon aan ieder gevoel voor discipline... De eenheden die met een ander ideologie optraden, ik bedoel de communisten, functioneerden anders..."

Waarop deze spreker hier de nadruk legt (we hebben het onderstreept) is de ideologie. Volgens ons berust dat op een dwaling, maar dat doet er in dit verband weinig toe. De zaak is desondanks duidelijk genoeg.

Wat kenmerkte het optreden van Durruti? Niet het feit, dat hij zich als een aanhanger van de CNT-FAI beschouwde. Dat deden Federica Montseny, Juan Garcia Oliver, Diego Abad de Santillan en vele anderen ook en niettemin was hun optreden totaal verschillend. Die verschillen kunnen niet worden verklaard uit een verschillende interpretatie van het anarcho-syndicalisme, maar slechts uit het feit, dat Buenaventura Durruti een arbeider was, die als zodanig handelde. Alles wat in het boek van Enzensberger vele pagina's lang omtrent 't leven van Durruti wordt vermeld, wijst in géén andere richting. Niet hun opvattingen bepaalt het handelen van de mensen, maar hun positie in de klassensamenleving.

- 8) Omtrent Durruti's dood bestaan niet minder dan zeven verschillende lezingen, die lijnrecht met elkaar in strijd zijn. De auteur van dit opstel heeft - totdat hij het boek van Enzensberger in handen kreeg, waarin alle zeven lezingen vermeld en besproken worden - nooit anders geloofd, dan dat Durruti door de bolsjewieken was vermoord. Dat paste volledig in zijn algemene beeld van de ontwikkeling der Spaanse revolutie. Waren zij het niet, die bij zijn dood het grootste politieke voordeel en het grootste politieke belang hadden? Hebben zij - wat vaststaat - ook niet de P.O.U.M.-leiders Andreas Nin en Joaquin Maurin vermoord? Desondanks lijkt, bij zorgvuldige overweging van het door Enzensberger gepubliceerde materiaal, de theorie van het ongeluk toch de meest waarschijnlijke.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE" BINNENGEKOMEN BIJDAGEN

(1e kwartaal 1974)

C.B. te A. f 49.-; R.D. te St. N. f 10.-; A.J.G. te R. f 5.-; L.B. te M. f 1,40;
A.v.H. te K. f 25.-; A.v.d.H. te A. f 25.-; N.N. te A. f 10.-; T. d. J. te A.
f 50.-; T.K. te A. f 10.-; J.v.M. te H. f 12.-; A.N. te D. f 10.-; G.A.d.P. te
B. f 30.-; H.E.R. te A. f 10.-; C.A.R. te R. f 15.-; S.S. te D.H. f 3.-; G.V.
te G. f 10.-; M.J.W. te A. f 25.-; J.v.d.Z. te D. f 25.-; S.Z. te N. f 20.-;
T.J.M. te A. f 113.-; Totaal f 458,40.